

Magdalena Surowiec

PODSTAWY BUDOWY ZDANIA W JĘZYKU NIEMIECKIM

Wydanie II

Hallo!

Mam na imię Magda. Pomagam uczącym się języka niemieckiego rozwinąć kompetencje językowe i osiągnąć progres. Uczę, tłumaczę, prowadzę kursy online. Moim uczniom pomagam osiągnąć płynność i pewność siebie w mówieniu, szczególną uwagę zwracając na to, aby ich język był naturalny i swobodny.

Jeśli chcesz poprawić swoją znajomość niemieckiego, to zapraszam Cię na moją stronę internetową oraz na moje profile w mediach społecznościowych, gdzie znajdziesz mnóstwo darmowych materiałów:

[www.instagram.com/
niemiekipoludzku/](https://www.instagram.com/niemiekipoludzku/)

[www.facebook.com/
niemiekipoludzku/](https://www.facebook.com/niemiekipoludzku/)

www.niemiekipoludzku.pl/

**POMOGĘ CI
ZROZUMIEĆ
JĘZYK
NIEMIECKI
I POWIEDZIEĆ
W NIM TO,
CO CHCESZ!**

SPIIS TREŚCI

1. ZDANIE OZNAJMUJĄCE	4
2. PYTANIA	6
3. PYTANIA POŚREDNIE	11
4. CZASOWNIKI MODALNE	14
5. SPÓJNIKI	26
1. Zasada ADUSO – szyk prosty lub ... nie ma szyku prostego	26
2. Szyk przestawny	31
3. Szyk podrzędny	40
4. Jak może wyglądać orzeczenie?	43
6. CZĘSTE BŁĘDY W SPÓJNIKACH	49
7. NEGACJA I PODWÓJNA NEGACJA	56
8. BEZOKOLICZNIK Z ZU I BEZ ZU	60
9. REGUŁA TEKAMOŁO	63

1. ZDANIE OZNAJMUJĄCE

W tabelkach na zielono oznaczony jest podmiot, na czerwono orzeczenie, na żółto dopełnienia i okoliczniki.

Ich	koche	das Essen.
Du	arbeitest	jetzt.
Wir	brauchen	Ruhe.
Das Zimmer	ist	sauber.
Er	lernt	im Wohnzimmer.

Jak widzisz, w zdaniach oznajmujących zaczętych od podmiotu orzeczenie znajduje się na drugim miejscu.

I taka zasada obowiązuje w języku niemieckim w zdaniach pojedynczych – czasownik znajduje się na drugim miejscu w zdaniu.

Pamiętaj o tym, że orzeczenie może składać się z więcej niż jednego elementu.

Przykłady

Gestern **habe** ich lange **gearbeitet**. – Wczoraj długo pracowałam (czas Perfekt)

Heute **bin** ich um 5:30 Uhr **aufgestanden**. – Dzisiaj wstałam o 5:30. (czas Perfekt)

Heute **will** ich früher **schlafen gehen**. – Dzisiaj chcę wcześniej pójść spać. (czas Präsens z czasownikiem modalnym)

Morgen **werde** ich nicht so lange **arbeiten**. – Jutro nie będę tak długo pracować. (czas Futur I)

Więcej informacji na temat tego, jak może wyglądać orzeczenie, znajdziesz w podrozdziale o szyku podrzędnym [\(rozdział 5, podrozdział 3\)](#).

2. PYTANIA

Jak widzisz, w zdaniach pytających trzeba dokonać inwersji: orzeczenie występuje przed podmiotem.

Na pierwszym miejscu znajduje się słowo pytające (das Fragewort).

Wann	bist	du	zu Hause?
Wo	ist	das Kind?	
Wozu	brauchst	du	Geld?
Warum	hast	du	keine Zeit?
Warum	gehen	wir	nach Hause?

GRAMATYKA

W pytaniu ze słówkiem pytającym orzeczenie występuje na drugim miejscu:

Wo **bist** **du**? – Gdzie jesteś?

bist – orzeczenie, **du** – podmiot

Woher **kommst** **du**? – Skąd pochodzisz?

kommst – orzeczenie, **du** – podmiot

Wie **geht** **es** dir? – Jak się masz?

geht – orzeczenie, **du** – podmiot

Inaczej jednak jest, kiedy pytanie zaczyna się od czasownika (odpowiednik polskiego pytania rozpoczętego od czy, chociaż w języku polskim często pomijamy to słowo).

W takich pytaniach na pierwszym miejscu znajduje się orzeczenie, na drugim podmiot. Potem następują inne części zdania.

GRAMATYKA

Jeżeli w języku polskim pytanie zaczyna się od „czy”, to w niemieckim rozpoczynamy je od czasownika (tzw. Ja-/Nein-Fragen). Są to pytania, na które odpowiadamy „ja” lub „nein”.

Hast du Zeit? – Czy masz czas?

Ja, ich habe jetzt Zeit. – Tak, mam teraz czas.

Geht ihr einkaufen? – Czy idziecie na zakupy?

Nein, heute nicht. – Nie, dzisiaj nie.

Przykładowe zdania

Aussagesätze / zdania oznajmujące

- Ich **heiße** Elisabeth.
- Ich **wohne** in Bamberg.
- Ich **komme** aus Schweden.

- Er **arbeitet** in England.
- Der Junge **besucht** den Kindergarten.
- Der Nachbar **arbeitet** im Garten.
- Der Chef **organisiert** eine Konferenz.
- Ich **gehe** ins Fitnessstudio.
- Meine Freunde **machen** Einkäufe.

Fragesätze (Ja/Nein-Fragen) / zdania pytające

- **Heißt** du Elisabeth?
- **Wohnst** du in Bamberg?
- **Kommst** du aus Schweden?
- **Arbeitet** er in England?
- **Besucht** der Junge den Kindergarten?
- **Arbeitet** der Nachbar im Garten?
- **Organisiert** der Chef eine Konferenz?
- **Gehst** du ins Fitnessstudio?
- **Machen** deine Freunde Einkäufe?

Fragesätze mit W-Wörtern / zdanja pytające ze słówkami pytającymi

- Wie **heißt** du?
- Wo **wohnst** du?
- Woher **kommst** du?
- Warum/wieso **arbeitest** du in England?
- Wie oft **besucht** der Junge den Kindergarten?
- Wann **arbeitet** der Nachbar im Garten?
- Wozu **organisiert** der Chef eine Konferenz?
- Wohin **gehst** du?
- Wo **machen** deine Freunde Einkäufe?

3. PYTANIA POŚREDNIE

Skoro już jesteśmy przy temacie pytań, to chciałabym poruszyć kwestię pytań pośrednich.

Wielu uczących się nigdy nie zetknęło się z pojęciem „indirekte Fragesätze“, czyli tak właściwie „pośrednie zdania pytające“.

Zobaczmy, czym różni się pytanie pośrednie od bezpośredniego:

Pytanie bezpośrednie: Wo wohnst du jetzt?

Pytanie pośrednie: Ich habe dich gefragt, wo du jetzt **wohnst**.

Widzisz, jaka jest różnica?

.....

Tak, masz rację! W pytaniu pośrednim czasownik znajduje się na końcu zdania.

To pierwsza cecha pytania pośredniego.

Wypiszmy więc te cechy:

1. W pytaniu pośrednim czasownik znajduje się na końcu zdania.

2. Takie pytanie jest wprowadzone przez inne zdanie, w stylu:

„Ich weiß nicht, ob / wer / was / wie / wo ...“

„ Ich möchte fragen, ob / wer / was / wie / wo ...“

„Kannst du mir sagen, ob / wer / was / wie / wo ...“

„Ich habe keine Ahnung, ob / wer / was / wie / wo ...“

3. Na końcu takiego pytania nie stawiamy pytajnika.

Porównajmy raz jeszcze:

Was hast du gestern gemacht?

Pytanie pośrednie: Ich möchte wissen, was du gestern **gemacht hast**.

Hast du am Wochenende Zeit?

Ich frage, ob du am Wochenende Zeit **hast**.

I ostatnia reguła:

Jeśli pytanie nie ma słówka pytającego (wer / was / wie / wo / wann ...), to pytanie pośrednie będzie zaczynało się od spójnika „ob“.

Przykład:

Arbeitest du morgen?

Pytanie pośrednie: Er wollte wissen, ob du morgen **arbeitest**.

4. CZASOWNIKI MODALNE

GRAMATYKA

W języku niemieckim jest
6 czasowników modalnych:

- 1) **müssen** – musieć
- 2) **können** – móc, umieć, potrafić
- 3) **dürfen** – mieć pozwolenie
- 4) **sollen** – mieć powinność
- 5) **wollen** – chcieć
- 6) **mögen** – lubić

Jak za chwilę zobaczysz w tabelkach, czasowniki modalne są nieregularne – w liczbie pojedynczej. Formy we wszystkich osobach liczby mnogiej są regularne.

müssen

GRAMATYKA

Pamiętaj o tym, że czasowniki modalne odmieniają się w liczbie pojedynczej nieregularnie. Pierwsza i trzecia osoba liczby pojedynczej (*ich* oraz *er/sie/es*) mają taką samą formę.

Odmiana czasownika **müssen** – musieć:

ich **muss**

du **musst**

er/sie/es **muss**

wir **müssen**

ihr **müsst**

sie/Sie **müssen**

Ich	muss	heute viel	arbeiten.
Du	musst	hier Ordnung	machen.
Er, sie, es	muss	Englisch	lernen.
Wir	müssen	Hausaufgaben	machen.
Ihr	müsst	die Freunde	besuchen.
sie, Sie	müssen	Einkäufe	machen.

können

GRAMATYKA

Odmiana czasownika *können* – móc, umieć, potrafić

ich **kann**

du **kannst**

er/sie/es **kann**

wir **können**

ihr **könnt**

sie/Sie **können**

Kannst du mir helfen? – Czy możesz mi pomóc?

Ich kann Spanisch sprechen. – Umiem/potrafię mówić po hiszpańsku.

Können Sie morgen um 17 Uhr kommen? – Czy może pani/pan przyjść jutro o 17:00?

Ich	kann	heute eine Pause	haben.
Du	kannst	mich	besuchen.
Er, sie, es	kann	Fußball	spielen.
Wir	können	zu Hause	bleiben.
Ihr	könnt	das nicht	essen.
sie, Sie	können	gut	backen.

GRAMATYKA

kennen – znać

können – móc, umieć, potrafić

UWAGA! Po niemiecku mówi się:

Ich kann Deutsch. – Znam / umiem niemiecki.

Nie można powiedzieć:

Ich kenne Deutsch.

Kennst du meine Nachbarn? –

Czy znasz moich sąsiadów?

wollen

GRAMATYKA

Odmiana czasownika *wollen* – chcieć

ich **will**

du **willst**

er/sie/es **will**

wir **wollen**

ihr **wollt**

sie/Sie **wollen**

Was **willst** du? – Czego chcesz?

Meine Nachbarn **wollen** in Urlaub fahren. –

Moi sąsiedzi chcą pojechać na urlop.

Ich	will	heute viel	arbeiten.
Du	willst	mir	helfen.
Er, sie, es	will	nach Italien	fliegen.
Wir	wollen	die Familie	besuchen.
Ihr	wollt	Salat	essen.
sie, Sie	wollen	Rechnungen	bezahlen.

mögen

GRAMATYKA

Odmiana czasownika mögen – lubić

ich mag

du magst

er/sie/es mag

wir mögen

ihr mögt

sie/Sie mögen

Ich mag Tennis. – Lubię tenis.

Seine Kinder mögen Eis. – Jego dzieci lubią lody.

Pamiętaj o tym, że czasownika *mögen* nie łączymy z drugim czasownikiem. Jeśli chcesz po niemiecku powiedzieć, że lubisz coś robić, to musisz powiedzieć, że robisz to chętnie:

Ich spiele Tennis gerne. – Chętnie gram w tenisa. / Lubię grać w tenisa.

~~Ich mag Tennis spielen.~~

Czasownik *mögen* możemy połączyć z rzeczownikiem:

Ich mag Tennis. – Lubię tenis.

Ich mochte Tennis. – Lubiłam tenis.

Jest jednak jeszcze jedna opcja:

Można użyć konstrukcji „es mögen, etwas zu tun”:

Ich mag es, Freunde zu besuchen. – Lubię odwiedzać przyjaciół.

Wir mögen es, jeden Sommer zu reisen. – Lubimy podróżować każdego lata.

Ich	mag	Pizza.
Du	magst	Tiere.
Er, sie, es	mag	Englisch.
Wir	mögen	unsere Wohnung.
Ihr	mögt	diese Stadt.
sie, Sie	mögen	Einkäufe.

Zwróć uwagę na często mylone formy:

ich konnte – mogłem

ich könnte – mógłbym (odnośnie teraźniejszości i przyszłości, forma trybu przypuszczającego Konjunktiv II)

ich mochte – lubiłem

ich möchte – chciałabym (odnośnie teraźniejszości i przyszłości)

Bardzo często ktoś błędnie mówi „ich mochte” jako „chciałam”, podczas gdy forma „ich mochte” jest formą czasu Präteritum od czasownika „mögen”, tak więc:

ich mag – lubię

ich mochte – lubiłam

Forma „möchte” jest formą trybu przypuszczającego Konjunktiv II i pochodzi od czasownika „mögen”:

ich möchte – chciałabym

Jednak jeśli chcesz powiedzieć w czasie przeszłym, to należy powiedzieć:

ich wollte – chciałem

dürfen

GRAMATYKA

Odmiana czasownika dürfen – mieć pozwolenie

ich **darf**
du **darfst**
er/sie/es **darf**
wir **dürfen**
ihr **dürft**
sie/Sie **dürfen**

Darf ich hier parken? – Czy wolno mi tutaj zaparkować?

Dürfen wir hereinkommen? – Czy możemy wejść? (czy nam wolno?)

Ich	darf	heute eine Pause	haben.
Du	darfst	mich jetzt	besuchen.
Er, sie, es	darf	hier nicht	rauchen.
Wir	dürfen	in die Disco	gehen.
Ihr	dürft	das nicht	essen.
sie, Sie	dürfen	am Freitag	ausgehen.

sollen

Ich	soll	heute viel	arbeiten.
Du	sollst	jetzt zu mir	kommen.
Er, sie, es	soll	auch ^{am} Wochenende	arbeiten.
Wir	sollen	die Wohnung	renovieren.
Ihr	sollt	einen Urlaub	machen.
sie, Sie	sollen	die Miete	bezahlen.

Czasownik „sollen” ma dość mocne znaczenie. Kiedy go używamy, mamy na myśli raczej to, że **ktos ma coś zrobić, że jest to konieczne.**

Was soll ich tun? – Co mam zrobić?

Du sollst jetzt nichts sagen. – Nie masz teraz nic mówić.

W praktyce jeśli powiemy do kogoś „du sollst”, to zabrzmie to trochę jak rozkaz.

Kiedy chcemy udzielić komuś rady i powiedzieć, że powinien coś zrobić, to użyjemy formy „sollte”:

ich sollte

du solltest

er, sie, es sollte

wir sollten

ihr solltet

sie, Sie sollten

Du solltest nicht rauchen. – Nie powinieneś palić.

Sie sollten an einen Jobwechsel denken. – Powinna pani pomyśleć o zmianie pracy.

Fragen mit Modalverben

Warum	mag	er	keine Hunde?	
Wann	sollst	du	die Arbeit	zu Ende schreiben?
Wann	darf	das Kind	zu seinen Freunden	gehen?
Warum	sollen	deine Eltern	dich nicht	besuchen?
Wohin	darf	das Mädchen	in den Ferien	fahren?
	Mögt	ihr	den Park?	
Wohin	musst	du	morgen	fahren?

Was	muss	er	am Wochenende	machen?
Wann	willst	du	in die Stadt	gehen?
Wer	will	---	einen Kuchen	backen?
Warum	musst	du	am Computer	arbeiten?
Wie	kann	dein Chef	so oft	verreisen?
Wozu	muss	der Mitarbeiter	so lange im Büro	bleiben?
Wohin	musst	du	morgen	fahren?

5. SPÓJNIKI

1. Zasada ADUSO – szyk prosty lub ... nie ma szyku prostego

Szyk prosty obowiązuje po następujących spójnikach:

A – aber

D – denn

U – und

S – sondern

O – oder

Szyk prosty oznacza, że po spójniku występuje najpierw podmiot, a potem orzeczenie.

GRAMATYKA

Zasada **ADUSO** – szyk prosty

Szyk prosty obowiązuje po następujących spójnikach:

A – aber

D – denn

U – und

S – sondern

O – oder

Szyk prosty oznacza, że po spójniku występuje **najpierw podmiot**, a **potem orzeczenie**.

Ich will dich besuchen, **aber ich habe** keine Zeit.

ich – podmiot

habe – orzeczenie

Er muss lernen, **aber er macht** nichts.

er – podmiot

macht – orzeczenie

Ich arbeite nicht, **denn ich bin** krank.

ich – podmiot

bin – orzeczenie

Die Kinder bleiben zu Hause, **denn es regnet**.

es – podmiot

regnet – orzeczenie

Ich bin zu Hause **und sie arbeiten**.

sie – podmiot

arbeiten – orzeczenie

Die Studenten lernen **und manche jobben** am Wochenende.

manche – podmiot

jobben – orzeczenie

Wir fahren ins Gebirge **oder (wir) verbringen** das Wochenende zu Hause.

wir – podmiot

verbringen – orzeczenie

Ich helfe dir **oder** **du** **hilfst** mir.

du – podmiot

hilfst – orzeczenie

Tim hat nicht frei, **sondern** (**er**) **arbeitet**.

Ich zahle nicht bar, **sondern** (**ich**) **überweise** Geld.

Spójnik **sondern** stosujemy, jeśli w pierwszym zdaniu pojawiła się negacja, np.:

Ich mag nicht sie, **sondern** dich.

Es ist nicht warm, **sondern** kalt.

Er trinkt jetzt keinen Wein, **sondern** Vodka.

Coraz częściej również w podręcznikach do gramatyki pisze się o tym, że nie ma sztyku prostego.

Możesz się dziwić, że teraz, po jakimś czasie nauki niemieckiego (być może po wielu latach), znajdujesz tutaj tę informację.

Więc zapraszam Cię na wyjaśnienie ...

W zdaniach prostych jest jedna zasada:

W języku niemieckim czasownik występuje na drugim miejscu w zdaniu.

Jeśli chodzi o spójniki **ADUSO**, to jeśli powiesz dane zdanie bez nich, to to zdanie nadal będzie poprawne, nadal będzie miało sens, np.:

Er mag seine Arbeit nicht, aber sie ist gut bezahlt.

Jeśli usuniesz „aber”, to zdanie nadal będzie logiczne i poprawne gramatycznie:

Sie ist gut bezahlt. – Ona jest dobrze płaćna.

Przykład z „denn”:

Wir wandern aus, denn wir wollen ein besseres Leben.

Usuńmy „denn” i zostanie nam:

Wir wollen ein besseres Leben. – Chcemy lepszego życia.

Jeśli zrobisz to samo ze spójnikami, po których występuje szyk przestawny, to zdanie straci sens:

Ihr verdient nicht so gut, trotzdem reist ihr viel.

Jeśli usuniemy „trotzdem”, to zostanie nam:

Reist ihr viel. – To zdanie jest niepoprawne, bo musiałoby być pytaniem. Rozumiesz?

2. Szyk przestawny

Oznacza, że czasownik występuje na drugim miejscu w zdaniu. Chodzi o czasownik odmieniony. Jest to bardzo ważna zasada dotycząca zdań głównych i mam wrażenie, że jedna z najtrudniejszych rzeczy dla uczących się języka niemieckiego.

Zapamiętaj więc:

GRAMATYKA

W zdaniu pojedynczym czasownik występuje na drugim miejscu:

Heute **habe ich** keine Zeit. – Dzisiaj nie mam czasu.

habe – orzeczenie, ich – podmiot

Aus diesem Grund **komme ich** nicht. –

Z tego powodu nie przyjdę.

komme – orzeczenie, ich – podmiot

Vielleicht **schaffst du** es. – Może dasz radę.

schaffst – orzeczenie, du – podmiot

Jeśli na pierwszym miejscu w zdaniu znajduje się jakikolwiek inny element oprócz podmiotu (zwykle okolicznik lub dopełnienie), to potem występuje orzeczenie, a następnie podmiot.

Kilka przykładów:

Aus diesem Grund	ziehe	ich	weg.
Gestern	war	er	zu Hause.
Erst um 7 Uhr	ist	sie	aufgestanden.
Am Wochenende	habt	ihr	gearbeitet.
Sehr gerne	lese	ich	ein gutes Buch.

Poza tym warto zapamiętać najważniejsze spójniki, po których obowiązuje szyk przestawny:

also – więc

andernfalls / sonst – w przeciwnym razie

außerdem – poza tym

dann – potem, później, wtedy

deshalb / darum / deswegen – dlatego

trotzdem – mimo to

GRAMATYKA

Po spójniku **also** **najpierw orzeczenie**, **potem podmiot**:

Er ist krank, **also darf er** nicht rauchen. –

On jest chory, więc nie wolno mu palić.

darf – orzeczenie

er – podmiot

Ich habe viel zu tun, **also komme ich** nicht.

komme – orzeczenie

ich – podmiot

www.niemieckipoludzku.pl

*Meine Bekannte hat wenig Freizeit, **also** macht sie Sport selten.*

– Moja znajoma ma mało czasu wolnego, więc rzadko uprawia sport.

GRAMATYKA

Po spójnikach **andernfalls / sonst** **najpierw orzeczenie**, **potem podmiot**:

Beeile dich, sonst kommst du zu spät. – Pospiesz się, w przeciwnym razie dotrzesz za późno.

kommst – orzeczenie

du – podmiot

Spare Geld, andernfalls wirst du immer bei deinen Eltern wohnen. – Oszczędzaj pieniądze, inaczej zawsze będziesz mieszkać u rodziców.

wirst – orzeczenie

du – podmiot

www.niemieckipoludzku.pl

Beeile dich, andernfalls kommst du zu spät. – Pospiesz się, inaczej / w przeciwnym razie przyjdiesz za późno.

GRAMATYKA

Po spójniku **außerdem** **najpierw** **orzeczenie**, **potem** **podmiot**:

Sie studiert, **außerdem** **arbeitet** **sie** am Wochenende. –
Ona studiuje, poza tym pracuje w weekend.

arbeitet – orzeczenie

sie – podmiot

Wir arbeiten zu viel, **außerdem** **sind** **die Kinder** krank.

sind – orzeczenie

die Kinder – podmiot

www.niemieckipoludzku.pl

Sein Nachbar hat viel Arbeit. Außerdem hat er auch zu wenig Zeit für seine Kinder. – Jego sąsiad ma dużo pracy. Poza tym ma też za mało czasu dla swoich dzieci.

GRAMATYKA

Po spójniku **dann** najpierw **orzeczenie**, potem **podmiot**:

Jetzt sind wir zu Hause, dann gehen wir aus. - Teraz jesteśmy w domu, potem wychodzimy.

gehen ... aus - orzeczenie
wir - podmiot

Zuerst mache ich eine Pause, dann arbeite ich weiter. - Najpierw robię przerwę, potem pracuję dalej.

arbeite - orzeczenie
ich - podmiot

www.niemieckipoludzku.pl

Ich muss mehr verdienen. Dann kann ich mir etwas Teures kaufen. – Musze więcej zarabiać. Wtedy kupię sobie coś drogiego.

GRAMATYKA

UWAGA! Spójniki **denn** i **dann** często są mylone.

denn - bo, ponieważ (**najpierw podmiot**, **potem orzeczenie**)

dann - potem, wtedy (**najpierw orzeczenie**, **potem podmiot**)

Ich bleibe zu Hause, **denn ich bin** krank.

Du stehst jetzt auf, **dann gehst du** ins Bad.

GRAMATYKA

Po spójnikach **deshalb / darum / deswegen** **najpierw orzeczenie**, **potem podmiot**:

Der Chef kann nicht kommen, deshalb musst du ihn vertreten. - Szef nie może przyjść, dlatego musisz go zastąpić.

musst - orzeczenie
du - podmiot

Meine Tochter ist krank, darum kann ich heute nicht arbeiten. - Moja córka jest chora, dlatego nie mogę dziś pracować.

kann - orzeczenie
ich - podmiot

www.niemieckipoludzku.pl

*Ich fühle mich schlecht. Deswegen verschiebe ich den Termin. –
Czuję się źle. Dlatego przesuвам termin.*

GRAMATYKA

Po spójniku **trotzdem** **najpierw** **orzeczenie**, **potem** **podmiot**.

Es geht mir schlecht, **trotzdem** **muss** **ich** zur Arbeit **gehen**. - Mam się źle, mimo to muszę iść do pracy.

muss – **orzeczenie**

ich – **podmiot**

Es ist kalt, **trotzdem** **joggt** **sie**. – Jest zimno, mimo to ona biega.

joggt - **orzeczenie**

sie - **podmiot**

www.niemieckipoludzku.pl

Er ist krank. Trotzdem arbeitet er. – On jest chory. Mimo to pracuje.

3. Szyk podrzędny

Oznacza, że orzeczenie znajduje się na końcu zdania.

Najczęściej używane spójniki, po których orzeczenie znajduje się na końcu zdania to:

als – kiedy (używamy do sytuacji jednorazowych z przeszłości)

bevor – zanim

dass – że

falls – w razie gdyby

ob – czy (pytania pośrednie)

obwohl – chociaż

seit / seitdem – odkąd

weil – bo, ponieważ

wenn – kiedy, jeśli

Należy dodać, że orzeczenie może składać się z dwóch lub trzech elementów. Wtedy wszystkie wędrują na koniec zdania, a na samym końcu znajduje się czasownik odmieniony.

Wir **wollen** im Sommer ins Gebirge **fahren**.

→ Ich habe dir gesagt, **dass** wir im Sommer ins Gebirge **fahren wollen**.

Mein Bruder **hat** mich gestern **angerufen**.

→ Ich habe abgewaschen, **als** mein Bruder mich **angerufen hat**.

Opcja 1: spójnik rozpoczyna drugie zdanie

*Ruf mich an, **falls du** Hilfe **brauchst**.* – Zadzwoń do mnie w razie, gdybyś potrzebował pomocy.

*Ich habe nicht gewusst, **dass es** so spät **ist**.* – Nie wiedziałam, że jest tak późno,

*Man sollte das Handy nicht immer wieder benutzen, **weil es** gesundheitsschädlich **ist**.* – Nie powinno się ciągle używać telefonu komórkowego, bo to szkodliwe dla zdrowia.

*Ich jogge, **obwohl es** die ganze Zeit **regnet**.* – Biegam, chociaż cały czas pada deszcz.

Opcja 2: Zaczynamy od spójnika

Bevor ich in Mexiko gewohnt habe, habe ich viele Jahre in Deutschland verbracht. – Zanim mieszkałam w Meksyku, spędziłam wiele lat w Niemczech.

Als meine Tochter geboren ist, war ich sehr glücklich. – Kiedy moja córka się urodziła, byłam bardzo szczęśliwa.

Wenn wir kommen können, sagen wir Bescheid. – Kiedy będziemy mogli przyjść, poinformujemy / damy znać.

Seitdem er in Polen wohnt, arbeitet er bei Ikea. – Odkąd mieszka w Polsce, pracuje w Ikei.

W każdym przypadku zdanie ze spójnikiem jest zdaniem podrzędnym, którego budowa wygląda następująco:

spójnik + podmiot + reszta zdania + orzeczenie

Uwaga na opcję 2! Jak widzisz powyżej, dwa czasowniki odmienione spotykają się w środku zdania. W zdaniach tego typu bardzo często obserwuję błędy u osób uczących się niemieckiego, nawet na poziomie C1.

Obwohl er viel Sport macht, hat er nicht abgenommen. – Chociaż uprawia dużo sportu, to nie schudł.

Dass es heute so frostig ist, hätte ich nicht gedacht. – Nie pomyślałabym, że jest dzisiaj tak mroźno.

4. Jak może wyglądać orzeczenie?

- **Może składać się z jednego wyrazu** – wtedy jest najłatwiej

Falls ich keine Arbeit habe, lasse ich mir etwas einfallen. – W razie gdybym nie miała pracy, wpadnę na jakiś pomysł.

- **Może składać się z czasownika modalnego i bezokolicznika**
 - wtedy oba słowa wędrują na koniec zdania, a na samym końcu znajduje się odmieniony czasownik (tak jest zawsze)

Meine Schwester hat gefragt, ob ich ihr Geld leihen kann. – Moja siostra pytała, czy mogę pożyczyć jej pieniądze.

Seit er nicht mehr arbeiten kann, geht es ihm finanziell schlecht. – Odkąd on już nie pracuje, finansowo wiedzie mu się źle.

Wenn du dich um die Umwelt kümmern willst, sortiere den Müll. – Jeśli chcesz się troszczyć o środowisko, sortuj śmieci.

- **Może przybierać formy w czasach, które mają dwie części składowe** (Perfekt, Plusquamperfekt, Futur I)

Er hat verschlafen, obwohl er 9 Stunden geschlafen hat. – Zaspał, chociaż spał 9 godzin.

Ich war müde, weil ich spät eingeschlafen war. – Byłam zmęczona, bo późno zasnęłam.

Er hat festgestellt, dass er sicherlich reich sein wird. – On stwierdził, że na pewno będzie bogaty.

*Als meine Freunde in Urlaub **waren**, habe ich ihre Blumen gegossen.* – Kiedy moi przyjaciele byli na urlopie, podlewałam ich kwiaty.

- **Może być to czasownik rozdzielny** - w zdaniu podrzędnym taki czasownik zachowuje się, jakby nie był rozdzielny – przedrostek i formę czasownika piszemy razem

*Wolltest du wissen, ob ich immer um 6 Uhr **aufstehe**?* – Chciałeś wiedzieć, czy zawsze wstaję o 6:00?

*Der Mann hat gesagt, dass der Zug gleich **ankommt**.* – Mężczyzna powiedział, że pociąg zaraz przyjedzie.

*Bevor ich meine Mutter **anrufe**, müssen wir sprechen.* – Zanim zadzwonię do mojej mamy, musimy porozmawiać.

- **Mogą to być czasowniki składające się z dwóch części**, np. *tanzen gehen, spazieren gehen, sich scheiden lassen, sich etwas gefallen lassen, kennen lernen*

*Er hat gesagt, dass sie gestern **tanzen gegangen sind**.* – On powiedział, że wczoraj poszli potańczyć.

*Wusstest du, dass sie **sich scheiden ließen**?* – Czy wiesz, że oni się rozwiedli?

To najważniejsze rzeczy, które musisz wiedzieć o szyku podrzędnym.

Przejdźmy do poszczególnych spójników:

Spójniki **als** i **wenn** omówię razem, gdyż często są mylone.

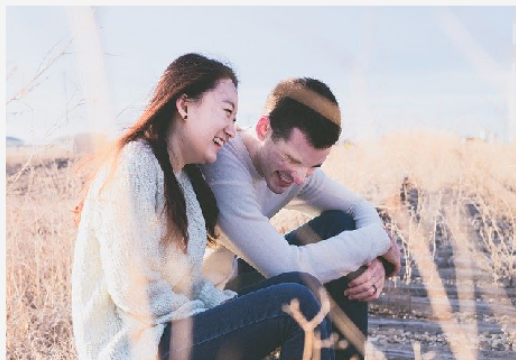
GRAMATYKA

Po spójniku **als** występuje **podmiot**, a **orzeczenie** wędruje na koniec zdania:

Ich habe mich gefreut, **als du eine neue Arbeit gefunden hast**. – Cieszyłam się, kiedy znalazłeś nową pracę.

du – podmiot

gefunden hast – orzeczenie

www.niemieckipoludzku.pl

GRAMATYKA

Po spójniku **wenn** występuje **podmiot**, natomiast **orzeczenie** wędruje na koniec zdania.

Wenn du zu mir **kommst**, lernen wir zusammen. –

Jeśli do mnie przyjdiesz, nauczymy się razem.

du – podmiot

kommst – orzeczenie

www.niemieckipoludzku.pl

Zdania warunkowe z **wenn** mogą być również zdaniami bezspójnikowymi. Wystarczy usunąć **wenn** i na jego miejsce postawić orzeczenie, np.:

Besuchst du mich, koche ich etwas Leckeres. =

Wenn du mich **besuchst**, koche ich etwas Leckeres.

Zdanie bezspójnikowe może jednak wystąpić tylko na początku!

Ich werde mich freuen, wenn ich diese Arbeit bekomme. =

Bekomme ich diese Arbeit, werde ich mich freuen.

~~Ich werde mich freuen, bekomme ich diese Arbeit.~~

Spójniki **wenn** i **als** często są mylone. Als używamy, kiedy mówimy o sytuacji jednorazowej z przeszłości, w każdym innym przypadku używamy wenn.

Als meine Tochter geboren ist, war ich glücklich. – Kiedy moja córka się urodziła, byłam szczęśliwa. **(sytuacja jednorazowa)**

Wenn meine Tochter lacht, lache ich auch. – Kiedy moja córka się śmieje, ja też się śmieję. **(sytuacja wielorazowa)**

Als es gestern geregnet hat, hat er sich gelangweilt. – Kiedy wczoraj padał deszcz, on się nudził. **(sytuacja jednorazowa)**

Immer wenn es geregnet hat, hat er sich gelangweilt. – Zawsze kiedy padał deszcz, on się nudził. **(sytuacja jednorazowa)**

Spójnik **falls** często jest używany (błędnie) zamiast **wenn**, podczas gdy **falls** oznacza „w razie gdyby”:

Falls du keine Arbeit findest, helfe ich dir. – W razie gdybyś nie znalazł pracy, pomogę ci.

Ich koche morgen, falls du nicht kannst. – Ugotuję jutro w razie, gdybyś nie mógł.

GRAMATYKA

Po spójniku **dass** występuje **podmiot**, a **orzeczenie** wędruje na koniec zdania:

Weißt du, **dass die neue Nachbarin aus Schweden kommt?** –

Czy wiesz, że nowa sąsiadka pochodzi ze Szwecji?

die neue Nachbarin – podmiot

kommt – orzeczenie

Es scheint mir, **dass ich am Montag einen Termin habe.** –

Wydaje mi się, że w poniedziałek mam termin.

ich – podmiot

habe – orzeczenie

www.niemieckipoludzku.pl

Spójnik **weil** jest bez wątpienia jednym z najczęściej używanych spójników podrzędnych:

*Weil er immer zu viel Geld **ausgegeben hat**, ist er in finanzielle Schwierigkeiten geraten.* – Ponieważ on zawsze wydawał za dużo pieniędzy, popadł w trudności finansowe.

*Sie sind umgezogen, **weil ihre Nachbarn zu laut waren.*** – Oni się przeprowadzili, ponieważ ich sąsiedzi byli za głośno.

Spójniki **bevor**, **obwohl**, **seit/seitdem** zostaną omówione w kolejnym rozdziale.

6. CZĘSTE BŁĘDY W SPÓJNIKACH

1. Niepoprawne stosowanie spójnika *weder... noch...* (ani... ani...)

Jak pisałam w module numer 8, w języku niemieckim nie ma podwójnej negacji. Sam spójnik *weder... noch...* jest już negacją, więc nie dodajemy tu ani *kein*, ani *nicht*.

Przykłady:

Ich habe weder Zeit noch Lust. – Nie mam ani czasu, ani ochoty.

Er hat weder ein Auto noch ein Haus. – On nie ma ani samochodu, ani domu.

2. Niepoprawne stosowanie spójnika wieloczłonowego *nicht nur... sondern auch...*

Bardzo często uczący się mówią *nicht nur... aber auch* (kalka z polskiego). Pamiętaj, że w niemieckim używamy w tym spójniku **sondern**, a **nie** *aber*!

Ich will nicht nur ein Haus, sondern auch mehr Zeit für mich selbst haben. – Chcę mieć nie tylko dom, lecz również więcej czasu dla siebie.

3. Mylenie trotzdem i obwohl

Pamiętaj o tym, że *trotzdem* nie może znajdować się na początku zdania, jeśli wcześniej nie było kontekstu. Spójnik ten oznacza *mimo to*, więc wcześniej należy podać, o co chodzi:

*Er hat wenig Geld. **Trotzdem** kauft er ein Auto.* – On ma mało pieniędzy. Mimo to kupuje samochód.

Natomiast spójnik *obwohl* oznacza chociaż / mimo że. Gramatycznie działa jak *weil* lub *dass*:

***Obwohl** er wenig Geld hat, kauft er ein Auto.* – Chociaż on ma mało pieniędzy, kupuje samochód.

*Er kauft ein Auto, **obwohl** er wenig Geld hat.* – On kupuje samochód, mimo że ma mało pieniędzy.

Porównaj:

trotzdem – mimo to

obwohl – chociaż / mimo że

4. Mylenie wenn i als

Żeby ułatwić Ci zapamiętanie, przygotowałam dla Ciebie tabelkę.

	Przeszłość	Terażniejszość	Przyszłość
sytuacja jednorazowa	als	wenn	wenn
sytuacja wielorazowa (coś zdarzyło się dwa razy lub więcej)	wenn	wenn	wenn

Jasne, prawda?

Pamiętaj o tym, że sytuacja jednorazowa niekoniecznie trwa kilka sekund, minut lub godzin. Mówimy np.:

Als ich jung war... - Kiedy byłam młoda... (byłam młoda przez wiele lat, ale byłam młoda **tylko raz**)

Als ich in Urlaub in Deutschland war... - Kiedy byłam na urlopie w Niemczech... (być może byłam wiele razy na urlopie w Niemczech, ale **mam na myśli dany, konkretny wyjazd**)

GRAMATYKA

wenn / als - porównanie

	przeszłość	teraźniejszość	przyszłość
sytuacja jednorazowa	als	wenn	wenn
sytuacja wielorazowa (coś zdarzyło się dwa razy lub więcej)	wenn	wenn	wenn

www.niemieckipoludzku.pl

5. Mylenie wenn i wann

wenn – jest spójnikiem warunkowym

wann – występuje w pytaniach pośrednich i odnosi się do czasu

Ich komme, wenn ich Zeit habe. – Przyjdę, kiedy będę mieć czas. (warunek – przyjdę, jeśli / kiedy będę mieć czas. Jeśli nie, to nie przyjdę).

Wenn es regnete, *musste ich zu Hause bleiben.* – Kiedy / jeśli padał deszcz, musiałam zostać w domu. (jeśli nie, to mogłam wyjść na zewnątrz)

Er *weiß nicht*, **wann** ich komme. – On nie wie, kiedy przyjdę.

Ich *bin nicht sicher*, **wann** der Zug *abfährt.* – Nie jestem pewna, kiedy pociąg odjeżdża.

6. Mylenie spójników z przymkami

Przymek	Spójnik	Przykład
vor (+Dativ) – przed / temu	bevor – zanim	vor zwei Tagen – dwa dni temu vor dem Essen – przed jedzeniem bevor ich gegessen habe – zanim zjadłam
seit (+Dativ) – od (punkt czasowy w przeszłości)	seit / seitdem- odkąd / od kiedy	seit zwei Tagen – od dwóch dni seit einem Jahr – od roku seit / seitdem ich hier wohne – odkąd / od kiedy tu mieszkam
während (+Genitiv) – podczas	während – podczas / gdy	während des Urlaubs – podczas urlopu während ich in Urlaub war – podczas gdy byłam na urlopie
	Przy wszystkich trzech powyższych spójnikach czasownik występuje na końcu zdania	

Przykładowe zdania ze spójnikami:

*Du kannst mich besuchen, **bevor** ich verreise.* – Możesz mnie odwiedzić, zanim wyjadę.

Seit / seitdem wir hier wohnen, sind wir sehr glücklich. – Od-
kąd tutaj mieszkamy, jesteśmy bardzo szczęśliwi.

*Sie arbeitet viel, **während** er nichts macht.* – Ona pracuje dużo,
podczas gdy on nic nie robi.

Spójnik während ma dwa znaczenia

1. Czasowe (dwie rzeczy dzieją się równocześnie):

Während ich arbeite, höre ich Musik. – Podczas gdy pracuję,
słucham muzyki.

2. Porównawcze (jedna rzecz jest taka, podczas gdy druga jest
inna):

Während er sehr nett ist, ist sie unhöflich. – Podczas gdy on jest
bardzo miły, ona jest nieuprzejma.

7. NEGACJA I PODWÓJNA NEGACJA

Jak wiesz, w języku niemieckim mamy następujące słówka negujące:

- *nicht* – do czasowników, przymiotników, przysłówków
- *kein* – do rzeczowników
- *nichts* – nic (potocznie często mówi się: nix)
- *niemand / keiner* – nikt
- *nie / niemals* – nigdy
- *nirgendwo / nirgends* – nigdzie
- *nirgendwohin* – donikąd
- *nirgendwoher* – znikąd

Do częstych błędów należą:

1. Nieodmienianie słowa „kein”, które odmienia się w liczbie pojedynczej tak jak rodzajnik nieokreślony „ein”, w liczbie mnogiej jak rodzajnik określony „die”:

	m	f	n	Pl.
Nom	kein	keine	kein	keine
Gen.	keines	keiner	keines	keiner
Dat.	keinem	keiner	keinem	keinen
Akk.	keinen	keine	kein	keine

2. Mylenie „nicht” i „nichts”

Er arbeitet nicht. – On **nie** pracuje.

Du weiß nichts! – Nie wiesz **nic!**

3. Wstawianie negacji „nicht” w złe miejsce w zdaniu. Poznaj więc podstawowe reguły:

- Słowo „nicht” znajduje się na końcu zdania (lub przed ostatnim czasownikiem), kiedy neguje całe zdanie:

*Heute arbeite ich **nicht**.*

*Heute habe ich **nicht** gearbeitet.*

*Heute will ich **nicht** arbeiten.*

- Znajduje się zwykle przed grupą przyimkową:

*Er ist heute **nicht** zu Hause.*

- Może znajdować się przed słowem, które chcemy zaprzeczyć:

*Es ist **nicht** warm, sondern heiß.*

*Sie kommen **nicht** heute, sie kommen nächste Woche.*

Spójnik *sondern* występuje tylko wtedy, kiedy w pierwszym zdaniu wystąpiła negacja.

- Znajduje się przed przymiotnikiem lub przysłówkiem:

*Das Wetter ist **nicht** schlecht.* (przymiotnik)

*Er kann Deutsch **nicht** so gut.* (przysówek)

I nie zapomnijmy o temacie, który jest często pomijany na lekcjach niemieckiego! Pamiętaj o tym, że w niemieckim (podobnie jak w angielskim) nie ma podwójnej negacji.

Po polsku mówimy np.:

Nie mam nic.

Nikt nie przyszedł.

W języku niemieckim istnieje tylko pojedyncza negacja, powiemy więc:

Ich habe nichts. – Nie mam nic.

Keiner ist gekommen. – Nikt nie przyszedł.

Ich habe nichts gekauft. – Nic nie kupiłam.

8. BEZOKOLICZNIK Z ZU I BEZ ZU

To również zmora wielu uczących się. Żeby ułatwić Ci zapamiętanie reguł, przygotowałam tabelkę.

Bezokolicznik z zu	Bezokolicznik bez zu
<p>1. Większość niemieckich czasowników, np.: <i>anfangen, beginnen, hoffen, vergessen, versuchen, vorhaben</i></p> <p>I wiele, wiele innych</p>	<p>A) Czasowniki modalne: <i>dürfen, können, mögen, müssen, sollen, wollen</i></p>
<p>2. Zwroty rzeczownikowe, np.: <i>Zeit haben, Lust haben, Angst haben, die Möglichkeit haben, die Gelegenheit haben, die Absicht haben</i></p> <p>I wiele innych podobnego rodzaju</p>	<p>B) Czasownik <i>lassen</i></p>
<p>3. Zwroty przymiotnikowe, np.: <i>Es ist schön, es ist gut, es ist schlecht, es ist notwendig, es ist einfach, es ist schwierig</i></p> <p>I wiele innych podobnego rodzaju</p>	<p>C) Czasownik <i>lassen</i></p> <p>Czasowniki zmysłu: <i>fühlen, hören, sehen, spüren</i></p>
	<p>D) Czasowniki <i>bleiben, helfen*, lehren i lernen</i></p> <p><small>*Po czasowniku <i>helfen</i> w języku potocznym często pojawia się <i>zu</i>.</small></p>
	<p>E) Czasowniki ruchu: <i>fahren, gehen, kommen, laufen</i></p>
	<p>F) Czasownik <i>haben</i> w znaczeniach innych niż <i>musieć</i></p>

Przykłady do każdej z powyższych reguł:

1. *Er hat angefangen, Deutsch zu lernen.* – On zaczął uczyć się niemieckiego.

2. *Wir haben keine Möglichkeit, das Auto zu kaufen.* – Nie mamy możliwości kupienia tego samochodu.

3. *Es ist schwierig, immer vorbereitet zu sein.* – Jest trudno zawsze być przygotowanym.

A) *Der Chef will mehr Mitarbeiter einstellen.* – Szef chce zatrudnić więcej pracowników.

B) *Die Eltern lassen die Kinder schlafen gehen.* – Rodzice kazały dzieciom iść spać.

C) *Ich sehe ihn kommen.* – Widzę, jak on przychodzi.

D) *Sie helfen uns umziehen.* – Pomagają nam w przeprowadzce.

E) *Gehen wir heute Abend tanzen?* – Pójdziemy dzisiaj wieczorem potańczyć?

F) *Er hat sein Auto in der Garage stehen.* – Jego samochód stoi w garażu.

To zdanie nietypowe dla języka polskiego, po polsku zupełnie inaczej sformułowane.

Czasownik *haben* w znaczeniu *musieć* wymaga bezokolicznika z *zu*:

*Er hat die Arbeit bis Freitag **abzugeben**.* – On musi oddać pracę do piątku.

9. REGUŁA TEKAMOŁO

W jakiej kolejności układać okoliczniki w zdaniu? Często ktoś mnie pyta, co powinno w zdaniu znajdować się najpierw: czas czy miejsce. Jest na to bardzo prosta reguła pod nazwą tekamolo.

1. **te** – temporal (wann?) – czas
2. **ka** – kausal (warum? Aus welchem Grund?) – powód
3. **mo** – modal (wie? Auf welche Art und Weise?) – sposób
4. **lo** – lokal (wo?) – miejsce

Przykłady

Er	lebt	seit 4 Jahren	glücklich	in England.*
podmiot	orzeczenie	czas	sposób	miejsce

**On mieszka od czterech lat szczęśliwie w Anglii.*

Vor 2 Monaten	bin	ich	wegen meiner Krankheit	ans Meer	gezogen.*
Czas – zdanie rozpoczęte od okolicznika, pozostałe elementy układamy według reguły	orzeczenie	podmiot	powód	miejsce	druga część orzeczenia

* Dwa miesiące temu wyjechałam z powodu mojej choroby nad morze.

Ich bin vor 3 Jahren wegen vieler Probleme mit dem Flugzeug nach Europa zurückgekommen.

vor 3 Jahren – temporal – 3 lata temu

wegen vieler Probleme – kausal – z powodu wielu problemów

mit dem Flugzeug – modal – samolotem

nach Europa – lokal – do Europy

Oczywiście nie tak często zdarzają się zdania, w których musimy uporządkować wszystkie okoliczniki. Najczęściej są to dwa, rzadziej trzy, bardzo rzadko cztery.

Er ist um 16 Uhr nach Hause zurückgekommen. – On o 16:00 wrócił do domu.

um 16 Uhr – temporal

nach Hause – lokal

Die Kinder haben gestern vor Wut ihre neuen Spielsachen kaputtgemacht. – Dzieci wczoraj zniszczyły ze złości swoje nowe zabawki.

gestern – temporal

vor Wut – kausal

Mam nadzieję, że dzięki temu zbiorowi zasad wraz z przykładami będzie Ci łatwiej mówić po niemiecku, bo przecież płynne komunikowanie się jest celem każdego uczącego się.

Powodzenia w nauce!

